

25 anos de
Encrucillada

Memoria de 25 anos

Entrevista con Engracia Vidal

Agustín Díaz

Na preparación da revista e na súa elaboración ó longo de 25 anos foron moitas as persoas que interviñeron, en primeira liña ou na retagarda. Logo de renderlles gracias a todos, cómpre quizais botar man dalgunha persoa que estivo máis na vangarda, para facer memoria de aspectos de interese no funcionamento desta “empresa” que pasan de ordinario inadvertidos.

Por iso conversamos con Engracia Vidal Estévez, secretaria do Consello e da Mesa de redacción, cargo que en realidade esconde moitas cousas máis, verdadeira *alma mater* de *Encrucillada*.

A. D. *Se che parece, podemos empezar recordando persoas e feitos relevantes na orixe da revista dos que hoxe estea máis esquecida a lembranza.*

E. V. Como máis remoto *Os Coloquios* que xa soñaron co proxecto nos anos sesenta. Inviabile daquela. O máis inmediato de cara á realización o curso 1974-75, en que se retomou a idea, xa con máis posibilidades. Uns meses de reunións en Santiago dunhas vinte e tantas persoas, relixiosas, cregos e leigas, en San Roque, xa no Sagrado Corazón, xa en La Salle, onde se planificaron obxectivos, funcionamento, número *cero*. Feitos os planos, púxose en mans da Editorial SEPT para tramitar os permisos, e a esperar. Eu estaba ese ano en París, estudiando, e pedíuseme que tomara a responsabilidade á volta. Fixen unha viaxe en Semana Santa a Ferrol para estudar posibilidades. No INODEP de París serviu de exercicio práctico para todo un grupo internacional o *planinpert* de *Encrucillada*.

Non me gusta moito dar nomes porque sempre se pode ser inxusto. Están aí nas contraportadas dos primeiros números da revista. Dos trinta que estamos agora no Consello, só once somos dos fundadores. E polo medio houbo moitos máis, uns cincuenta.

¿Como se insire esta iniciativa no marco dos movementos da igrexa galega nos anos despois do Concilio Vaticano II?

Encrucillada, tal como é, sería impensable sen o Concilio. En primeiro lugar pola súa liña teolóxica inserta no espírito da Teoloxía da Liberación. En segundo polo novo concepto de Igrexa que xorde do Concilio: “Pobo de Deus”. De aí a participación do laicado, que é Igrexa e ten que participar non só como suxeito pasivo e receptivo. E outro punto decisivo: o concepto de inculturación e a necesidade de vivilo. De aí o compromiso coa realidade galega en lingua e cultura.

¿Lembras as dificultades legais e materiais do nacemento de Encrucillada?

Legais, perfectamente: dúas veces devolveron do Ministerio o expediente por auténticas parvadiñas. Foron case dous anos de papeis. Ata moi a finais do '76 non tivemos o permiso. Noutra orde de dificultades, recordo algunhas derivadas de que xa ían moitos meses sen reunións (porque xa dependiamos só dos trámites burocráticos) e mesmo cambiara o clima *político* –os proxectos fixéranse aínda en vida de Franco–. Cando tivemos o si administrativo xa morrera o vello xeneral, e o que máis e o que menos andaba noutras empresas... Lembro moi ben que cando convocamos a reunión para tomar a decisión definitiva, a finais do '76, por pouco nos botamos atrás. Foi un momento moi difícil porque arrefecera o entusiasmo e asustaba a empresa. Andabamos no inicio do que logo se chamou “Transición” pero que daquela non estaba tan clara. Aínda sen constitución, sen autonomía, sen democracia, co Goberno do réxime anterior. Non era doado definir nin prever a evolución social e política... Por iso non sei se opinarían con máis sensatez os do “non”, que Martiño Montero e máis eu que, tal vez algo temerariamente, decidimos tirar para diante. Como eramos os “executivos”, apoiáronnos. De feito xa

non saíu o número *zero*, decidimos saír co 1 para o novo ano 1977. Así foi o 19 de Febreiro.

¿Como foi iso de empezar en Ferrol e logo o posterior traslado?

Moi sinxelo. Cando se pediu o permiso, nos comezos do 75, previamos posibles conflitos co Goberno, e pensamos ioh tempos! que poderíamos necesitar o acougo da Igrexa. Non nacemos nunca como revista da institución eclesial; tampouco en contra. A Editorial era civil, como hoxe *Encrucillada*. Pareceunos necesario contar co posible apoio da institución e contactamos con don Miguel Anxo Araúxo (xa morrera o cardeal), que xa dera mostras de compartir a causa. Visitámolo. Pensamos que a súa diocese era a máis doado; había daquela en Ferrol moito dinamismo na Igrexa. Isto implicaba a miña estancia alí e a el debémoslle a súa axuda para que eu puidera traballar na filial do bispado. Nin daquela nin hoxe se podía vivir á costa dos ingresos da revista. Alí nos instalamos no 1975, nunha mínima e acolledora casa na rúa da Insua 35, seis anos. No 1981 as circunstancias cambiaran e xa non era indispensable estar en Ferrol. Por razóns familiares eu tiña que vir para Pontevedra. E daquela vin coa revista ó lombo.

¿Con cantos subscritores contaba a revista nas súas orixes e cantos ten agora?

No día que tomamos a decisión tiñamos un listado de 25 subscritores. Todos nos puxemos á tarefa e o 9 de xaneiro do 77 tiñamos 342. O 1 de febreiro 525. O 11 de maio 770. No nadal 940. En 1980 xa eran 1.200. Non é memoria, son papeis. Agora temos 1.440. Xa hai anos que estamos neses números. Non medramos moito porque as altas cobren as baixas cada ano.

¿Cal sería o perfil tipo do subscritor? ¿Cambiou ó longo dos anos?

Cambiou e moito. Naquel intre a característica principal dun ou dunha subscritora era o *galeguismo*, o amor á terra. Moitos tiñamos tamén o compromiso cristián, pero non todos. A penas había publicacións en galego. No primeiro número fálase dunha triple compañía para *Grial*, *Teima*, que empezaba e que desgraciadamente naufragou ós poucos meses, *Seitura* que non chegou a saír. E *Encrucillada* que camiña.

Tal vez sexa previsible outra volta, e que desde instancias non crentes se volva a apoiar-la causa cultural e de valores humanos que promove a revista.

¿Hai algún subscritor que destaque por un perfil especial?

Dous. María do Cebreiro Rábade Paredes que nacera poucos meses antes da saída, pero que xa antes estaba anotada polos seu pais. E Alberte Brenlla, algo despois do número 1, con 15 anos. A ambos démoslle a palabra neste número de celebración. Cando cumprimos os dez anos, no número 50, foi a nai de María a que escribiu evocando o dobre parto. Agora ela mesma está a altura para colaborar e invitada a seguilo facendo.

Outro cambio sería o maior número de mulleres e de leigos ou leigas, acorde coa diminución do clero que, por outra parte, nunca foi o sector maioritario.

¿Por que se subscribe a xente a Encrucillada e que razóns dan para se dar de baixa?

Hoxe é diferente. Penso que son poucos, algúns si, certamente, os e as que a teñen só pola galeguidade. Hoxe penso que dominan as motivacións de compromiso cristián. Búscase unha liña de reflexión acorde cos tempos. Algo que traia novos aires. Tal vez é o revés, asumen o galego por compromiso cristián con maior ou menor entusiasmo. Hai abondo quen di que lle custa lela pola lingua, pero a desexa polo contido.

Razóns para se dar de baixa, moi diversas. Desde as “sen razóns”, polo menos que queiran dar, ata a inconformidade coa liña da revista. Por moi “progre” ou por moi “atrás”. O problema ortográfico custounos baixas. Pasando por motivos banais, pequenezas puntuais, ou por “xubilación”... porque non “lle caben na casa”...porque a pode “mercar en librerías”... Ás veces non se miden abondo as consecuencias. Porque aínda que a podas ler doutro xeito, se é esa a auténtica razón, non se pensa en que o verdadeiro sostemento da revista depende do número de subscritores. Non é igual a tirada de 1.000 que a de 1.500. E se non fíxeramos un esforzo para sermos máis non se poderían levar 25

anos na rúa. Con 2.000 poderíamos ser moito máis eficaces e mesmo incluír un posto de traballo retribuído. Non sempre se pensa nisto.

Hai que ter en conta o dobre cambio sociolóxico, a publicación galega deixou de ser novidosa, o compromiso político ou social separouse do relixioso. E, pola contra, na institución eclesial estase a dar unha fonda involución.

Seguindo con estatísticas, ¿sabemos cantas persoas colaboraron con textos ou ilustracións para a revista e que cantidade de páxinas supoñen os 125 números publicados e algún sen numerar?

Si, páxinas son 114.000 exactamente, colaboradores 500, con moita aproximación. Exemplares tirados 189.950 exactamente.

¿Que resultado está dando a publicación de monografías?

Desigual. A primeira, *O encubrimento do outro* de Enrique Dussel, non tivo demasiada sorte. Saíu axiña en castelán. E a nosa infraestrutura non dá para moito. Do “Diario” de Moncho Valcarce fixemos dúas edicións e van case vendidas. Uns 3.500 exemplares, que é unha marca en Galicia. De *Unha Igrexa tamén feminina* quedan uns cen de mil exemplares tirados. Tampouco vai mal. Pero a tónica xeral de lectura parece que é baixa.

Outro acontecemento en paralelo á revista son os foros anuais, dedicados a debater e reflexionar sobre un asunto concreto de interese xeral. ¿Que tipo de relatores e asistentes participaron ata agora nestes actos?

Penso que o Foro está consolidado como encontro anual. Acostumamos asistir entre 300 e 400 persoas. Hai un núcleo permanente, de subscritores e amigos que non falla. E, outro máis minoritario, que aparecen por primeira vez. Créase un bo clima e os temas están resultando moi ben. Veu Enrique Dussel, o bispo Gaillot; dúas teólogas, Teresa Toldy e Gloria Viero, unha portuguesa e outra brasileira; unha monxa doutora en Bioloxía, por destacalo feminino. E persoas moi interesantes de Galicia e de fóra.

Non sei se quedou algún outro aspecto relevante que consideres oportuno destacar.

Si, un capítulo de agradecementos. A xenerosidade de colaboradores e colaboradoras. Tanto os do Consello coma os de fóra. Hai pouco empezamos a dar unha axuda para viaxes dos que veñen de lonxe ó Consello, seis veces no ano. Pero a gratuidade foi total. Nos primeiros anos pagamos nós, cada un do seu peto, o xantar. E mesmo a revista, aínda hai conselleiros que a pagan para axudar. Gracias ás tres congregacións relixiosas, Compañía de María, Doroteas, Sagrado Corazón, que nos acolleron nos seus locais e nos facilitaron un xantar substancioso e moi económico. Agora, elas viven tamén outros tempos e nós andamos noutros “chiringuitos” do *tinglado* hostaleiro...

Gracias a persoas que cando había que escribir os reembolsos á man –setecentos, pondo cinco veces cada enderezo– facían o labor. Gracias ós nenos e nenas de Galegos que ían con Amalia á imprenta para meter as revistas nos sobres... Gracias ás dúas imprentas, tanto Grafer en Ferrol (ata o número 21) como Minerva en Santiago a quen sentimos non só como empresarios senón solidarios coa nosa causa. Gracias a todos os que pagan puntualmente, ós que manteñen o apoio, a moitos e moitas que nunca esquecen unha palabra de agradecemento e de ánimo. Así seguimos.

Pois ben, ata aquí o testemuño moi condensado dunha intensa vida de traballo no corazón e nas tripas desta revista, *Encrucillada*, que desde dentro non se pode entender sen ter en conta o papel especial de Engracia Vidal. Gracias Engracia.

Nos números 50 e 100 pódense encontrar máis datos sobre a historia de Encrucillada.

Agustín Díaz